Editorjal

Il-Ġebla li Warrbu l-Bennejja

KEMM ILNA NEQSIN MINN DAWN IL-FOLJI L-MALTI SEĦĦLU jgħaddi minn ġrajjiet li jagħmlulna l-qalb u jimlewna b'kuraġġ ta' sur. Minn dawn il-paġni ddokumentajna l-mixja ta' lsienna li fl-1934 ħa postu bħala wieħed mill-ilsna uffiċjali ta' pajjiżna u mill-Indipendenza 'l hawn ingħata l-għarfien ta' Lsien Nazzjonali. Ftit tas-snin ilu, nhar is-16 ta' April 2003, il-Malti sar wieħed mill-ilsna uffiċjali ta' l-Unjoni Ewropea u fl-2004 l-Parlament ta' Malta għaddha b'vot unanimu l-*Att li jwaqqaf il-Kunsill Nazzjonali ta' l-Ilsien Malti biex jippromwovi l-Ilsien Nazzjonali ta' Malta u jipprovdi l-għodda meħtieġa għat-twettiq ta' dan il-għan.*[1]

Skond din il-liġi, il-Kunsill jaħdem permezz ta' Kumitat Eżekuttiv ta' ħdax-il ruħ u biex iwettaq ħidmietu għandu ħames Kumitati Tekniċi u kull wieħed minnhom għandu fi ħsiebu qasam partikulari: il-midja, il-letteratura, ir-riċerka lingwistika, l-iżvilupp tal-Malti fl-informatika u t-terminoloġija u t-traduzzjoni. L-ewwel Kunsill inħatar mill-Ministru ta' l-Edukazzjoni f'April 2005 u minnufih ħabrek kemm felaħ biex il-Malti jieħu bixra aktar dinjituża permezz ta' seminars, korsijiet u proġetti ta' fejda.

B'wiċċna minn quddiem nistqarru li l-Għaqda tal-Malti – Università kienet il-katalista ma' oħrajn biex dan il-Kunsill Nazzjonali ta' l-Ilsien Malti jsir realtà. Infakkru li fil-kungress *Ulied in-Nanna Venut fl-Ewropa?* organizzat mill-Għaqda f'Novembru 1994, il-Prim Ministru kien ilmenta fuq il-qagħda mwiegħra li jinsab fiha ilsienna u ftit jiem wara l-Ministru ta' l-

---

1 Att Nru. V ta' l-2004, *Suppliment tal-Gazzetta tal-Gvern ta' Malta,* Nru. 17,630 ta' l-20 ta' Lulju 2004. Il-liġi għaddiet b'vot unanimu mill-Parlament.

Edukazzjoni ħabbar li se jieħu passi biex titwaqqaf istituzzjoni bis-saħħa ta' liġi fil-Parlament bil-għan li tħares l-ilsien Malti.[2]

It-triq ma kinetx faċli u kienu saru tentattivi oħra qabel li mietu fuq ommhom, fosthom l-Abbozz ta' Liġi 'biex isaħħaħ il-qagħda ta' l-ilsien Malti u l-identità nazzjonali Maltija' mressaq fil-Parlament f'Ottubru ta' l-1989. Il-konferenza nazzjonali mill-Fondazzjoni Ġużè Ellul Mercer *Jedd l-Ilsien Malti: Għażliet għall-Ġejjieni* f'Ġunju ta' l-1991 u l-Laqgħa ta' Esperti dwar il-Pjanifikazzjoni Lingwistika organizzata minn ħames istituzzjonijiet f'Lulju ta' l-1992 qanqlu mill-ġdid id-diskussjoni għat-twettiq ta' politika lingwistika għal pajjiżna. Sentejn wara, fil-kungress organizzat mill-AŻAD f'April ta' l-1994, tressqet il-proposta li jitwaqqaf Kunsill tal-Lingwa li jkollu fi ħsiebu l-pjanifikazzjoni lingwistika u bħala organizzazzjoni 'tfittex ukoll li fid-diversi fergħat tagħha tiġbor l-isforzi u l-ħidma ta' l-għaqdiet volontarji li diġà jeżistu u kull potenzjal ieħor, u tindirizzahom f'impenn wieħed lejn l-għan ewlieni tagħha.'[3]

Ix-xewqa li l-għaqdiet tal-Malti jaħdmu aktar mill-qrib tmur lura għexieren ta' snin. Kienet ix-Xirka għat-Tixrid ta' l-Ilsien Malti li fl-1943 ressqet il-proposta biex jitwaqqaf Kunsill Ċentrali tal-Malti u l-Għaqda tal-Malti qablet magħha minnufih. L-għan tal-K.Ċ.M. kien li 'jħares il-ġieħ u l-jeddijiet ta' l-ilsien Malti f'xi kustjonijiet straordinarji li jolqtu l-moviment kollu' (artiklu 2 ta' l-istatut).[4]

---

2 Il-kungress *Ulied in-Nanna Venut fl-Ewropa?* sar fil-Hotel Phoenicia fil-25 u s-26 ta' Novembru 1994. Il-Ministru ta' l-Edukazzjoni ħabbar it-twaqqif tal-Bord tal-Malti fil-programm "Informa" fuq Radju 101 nhar it-8 ta' Diċembru 1994. Ara wkoll *The Times* tat-28 ta Novembru 1994, 56 u tas-7 ta' Diċembru 1994, 4-5.

3 Manwel Mifsud, "L-Ilsien Malti llum u għada," *Kungress dwar l-Identità Maltija*, AŻAD, Pubblikazzjonijiet Indipendenza, 1994, 26.

4 Joseph P. Borg, *L-Istorja ta' l-Għaqda tal-Malti fi ħdan l-Università*, teżi ppreżentata lill-Fakultà ta' l-Arti, fl-Università ta' Malta għall-grad ta' M.A., Ottubru 2006, 237-241. Il-K.Ċ.M. kien għadu jaħdem sa Settembru

Il-ħidma biex jitwaqqaf dan il-Kunsill bdiet mal-ħatra tal-Bord għall-Ilsien Malti li t-termini ta' referenza tiegħu kienu: (1) jistudja l-problemi li qed iħabbat wiċċu magħhom l-ilsien Malti; (2) iħejji l-istrutturi meħtieġa għall-ħarsien tal-Malti, anki permezz ta' leġislazzjoni, u (3) ifassal strateġija xierqa biex il-Malti, element qawwi ta' l-identità nazzjonali u l-ewwel mezz ta' komunikazzjoni bejn il-Maltin, jafferma ruħu u jiġi 'l quddiem skond pjan ta' żvilupp maħsub.[5] Il-Bord għall-Ilsien Malti kellu jgħaddi minn taħt tliet amministrazzjonijiet u f'dan il-perijodu għamel sejħa pubblika biex jilqa' l-proposti ta' individwi, ta' l-għaqdiet tal-Malti u kkonsulta ma' esperti filwaqt li għarbel il-ħidma li saret qabel f'konferenzi nazzjonali li eżaminaw il-qagħda tal-lingwa.[6] Fl-intermedju kien sar is-seminar ta' l-Akkademja tal-Malti *Ilsien Qadim f'Millennju Ġdid* f'Dar il-Mediterran f'Novembru 1999 u fih issemmiet il-ħtieġa li l-Bord għall-Ilsien Malti jerġa' jinħatar malajr kemm jista' jkun.[7]

Il-Bord għall-Ilsien Malti għarbel firxa wiesgħa ta'

1945 għax fit-12.09.1945 f'*Il-Berqa* deher ir-Rapport tas-Segretarju għas-sena 1944 li jiftaħ b'dan il-kliem: 'Kienet ilha x-xewqa ta' ħafna li jitwaqqaf Kunsill Ċentrali li jgħaqqad fih ix-xirkiet u l-għaqdiet kollha tal-Malti sabiex naħdmu lkoll id f'id u nħarsu flimkien l-Ilsien Malti. Kienet ilha tinħass il-ħtieġa li ma nibqgħux kulħadd jaħdem għal rasu. Il-kawża għal kulħadd hi waħda u għalhekk kien meħtieġ li nkunu f'għaqda waħda, f'Kunsill wieħed.' Ara wkoll il-bijografija ta' Ġużè Chetcuti, *Ħajti: mill-bidu sa qrib it-tmiem*, Malta 2003, 75, 419.

5 *Interventi – id-diskorsi ewlenin tal-konferenza nazzjonali dwar l-Istrateġija Lingwistika għal Malta*, Ministeru ta' l-Edukazzjoni, 2002, 8.

6 Il-Bord għall-Ilsien Malti twaqqaf għall-ewwel darba fit-28 ta' Diċembru 1994 mill-Ministru ta' l-Edukazzjoni u r-Riżorsi Umani. Il-Bord kien konfermat mill-ġdid mill-Ministru ta' l-Edukazzjoni u Kultura Nazzjonali fit-30 ta' Jannar 1997 u ġie rikostitwit fl-1 ta' Lulju 2000. L-Għaqda tal-Malti ressqet il-proposti tagħha lil dan il-Bord f'dokument bid-data tas-16 ta' Novembru 2000.

7 Charles Briffa (editur), *Ilsien Qadim f'Millennju Ġdid*, L-Akkademja tal-Malti, 2000, 70. L-appell kien sar minn Dr. Ġorġ Mifsud Chircop waqt l-interventi mill-udjenza.

esperjenzi u proposti minn individwi, għaqdiet u istituzzjonijiet u temm ħidmietu meta ressaq ir-rapport *Strateġija għal-Lingwa Nazzjonali* f'Mejju 2001.[8] Dan id-dokument il-Gvern ikkonsidrah bħala *White Paper* bil-għan li 'jgħaddi bla telf ta' żmien għat-tfassil ta' liġi fuq l-ilsien nazzjonali.'[9] L-Għaqda tal-Malti ħadet ħsieb torganizza laqgħa għall-għaqdiet kollha tal-Malti biex ir-rapport jiġi diskuss u jitressqu aktar proposti quddiem il-Gvern.[10] L-aħħar seminar nazzjonali fuq ir-rapport kien miftuħ għal diskussjoni pubblika u sar fit-2 ta' Frar 2002.[11] F'Novembru 2003, il-Parlament għadda mill-ewwel qari l-abbozz tal-Liġi dwar l-Ilsien Malti u fit-22 ta' Novembru 2003, il-Ministeru ta' l-Edukazzjoni organizza seminar fuq il-liġi fis-Sala Vassalli, f'Dar il-Mediterran għall-Konferenzi. Nhar l-14 ta' April 2005, inħatar l-ewwel Kunsill Nazzjonali ta' l-Ilsien Malti.[12] Fost il-membri nsibu kariga li lilna tolqotna mill-

---

8 *Strateġija għal-Lingwa Nazzjonali* tnieda nhar it-23 ta' Awissu 2001, fil-Kavallier San Ġakbu, il-Belt. Skond dan ir-rapport, il-Bord għall-Ilsien Malti ltaqa' 'mill-inqas darbtejn ma' kull għaqda li taħdem b'riżq il-Malti.' L-Għaqda tal-Malti ltaqgħet mal-Bord nhar is-16 ta' Novembru 2000 u ħadet sehem fis-seminar pubbliku 'Pjan għall-Ilsien Malti' li sar nhar id-19 ta' Mejju 2001 f'Dar l-Emigrant, il-Belt.

9 Manwel Mifsud, f'isem il-Bord għall-Ilsien Malti fiċ-ċirkulari ta' l-1 ta' Settembru 2001. Ara wkoll l-avviż mill-Ministeru ta' l-Edukazzjoni maħruġ fis-17 ta' Jannar 2002.

10 Il-laqgħa saret nhar it-18 ta' Settembru 2001 fis-Sala Despott fid-Diviżjoni ta' l-Edukazzjoni u fost oħrajn ħadu sehem fiha l-Għaqda Letterarja Maltija, l-Għaqda Poeti Maltin, l-Għaqda ta' l-Għalliema tal-Malti, Poeżijaplus u Inizjamed. Il-proposti tressqu quddiem il-Gvern f'korrispondenza fid-19 ta' Settembru 2001 u dehru wkoll fi stqarrijiet għall-istampa. Ara, ngħidu aħna, l-istqarrija għall-istampa ta' Poeżijaplus f'*Il-Ġens illum*, 13.10.2001, 37 u l-editorjal ta' *Versi* 2002/2.

11 Id-diskorsi ewlenin li nstemgħu dakinhar fiċ-Ċentru għall-Kreattività, il-Kavallier ta' San Ġakbu, il-Belt ġew pubblikati fil-ktejjeb *Interventi* mill-Ministeru ta' l-Edukazzjoni fi Frar 2002.

12 Il-membri ta' l-ewwel Kunsill Nazzjonali ta' l-Ilsien Malti (KNM): Prof. Manwel Mifsud (President), Dr. Josette Attard (Viċi-President); George Farrugia (Segretarju); Prof. Albert Borg, Joseph Borg, Dr. Charles

qrib: dik tar-rappreżentant ta' l-għaqdiet tal-Malti u l-ewwel rappreżentant magħżul kien mill-għaqda tagħna.[13]

Dan il-kunsill, flimkien mal-ħames kumitati tekniċi li b'kollox jiffurmaw tim ta' tletin ruħ, minnufih beda jaħdem bla heda 'biex iwettaq il-missjoni tiegħu – li jara li l-Malti jitħaddem fl-oqsma kollha tal-ħajja, u jitħaddem tajjeb.'[14] Fil-gurnali ewlenin beda rubrika bl-isem *Bil-Kelma t-Tajba* biex iwieġeb mistoqsijiet komuni fuq l-ortografija Maltija.[15] Biex jilqa' għal din il-problema nazzjonali l-Kunsill mar f'ras il-għajn u nieda l-kors universitarju għaċ-Ċertifikat tal-Qari tal-Provi bil-Malti mifrux fuq sena biex kull min iwassal il-kitba Maltija fi djarna jkun kwalifikat u professjonali f'xogħlu.[16] Il-Kumitat Tekniku tal-Letteratura organizza l-Festival Internazzjonali tan-Novella *Se nagħmlu storja tinkiteb* u n-novelli ġew pubblikati fi ktieb li rebaħ fil-Premju Nazzjonali tal-Ktieb.[17] Minbarra li l-Kunsill ħejja rapport fuq il-munita Ewropea bil-Malti organizza wkoll għadd ta' seminars u konferenzi fosthom dak tal-Kumitat Tekniku għall-Iżvilupp tal-Malti fl-Informatika u s-sensiela ta' seminars fuq il-varjanti *Innaqqsu l-Inċertezzi.*[18]

Briffa, Victor Cauchi, Dr. Ray Fabri, Prof. Joe Friggieri, Dr. Simone Inguanez u Mario Schiavone (membri), Olvin Vella (Direttur Eżekuttiv).

13 Din il-ħatra ssir skond kif tgħid il-liġi f'artikolu 4 (2) (g).

14 'Kelmtejn mill-President tal-Kunsill,' *Il-Kunsill Nazzjonali ta' l-Ilsien Malti*, Diċembru 2005, Nru. 1, 3.

15 Dan is-servizz ta' kull ħmistax beda f'*It-Torċa* tat-13.11.2005; f'*Il-Ġens illum* ta' l-24 ta' Diċembru 2005; f'*Il-Mument* tal-15.01.2006.

16 L-ewwel kors sar bejn Frar 2006 u Jannar 2007; it-tieni kors sar bejn Frar 2008 u Jannar 2009 u beda t-tielet kors fil-ġimgħat li għaddew. Kors ieħor organizzat mill-KNM flimkien mad-Dipartiment tal-Malti fl-Università huwa s-*Certificate in Maltese as a Foreign Language* bejn Frar 2008 u Ġunju 2009.

17 Il-Festival Internazzjonali tan-Novella sar bejn it-8 u l-10 ta' Diċembru 2005. *Storja Tinkiteb*, Klabb Kotba Maltin, 2006 ħa t-tieni Premju Nazzjonali tal-Ktieb fit-taqsima Proża Letterarja Rumanzi u Novelli bil-Malti.

18 L-ewwel seminar tal-varjanti ortografiċi sar fl-20 ta' Jannar 2007 fil-Victoria Hotel, Tas-Sliema. It-tieni seminar fuq il-kliem ta' nisel Ingliż

Din il-ħidma sfiqa flimkien ma' l-attivitajiet organizzati mill-Akkademja tal-Malti, l-Għaqda tal-Malti – Università, l-Għaqda Letterarja Maltija, l-Għaqda Poeti Maltin, Poeżijaplus u Inizjamed, fost oħrajn, żgur li qed tħalli l-frott tagħha. Iżda għad fadal ħafna xi jsir u nixtiequ naraw aktar sinerġija bejn l-għaqdiet u l-Kunsill tal-Malti. Ħaġa li żgur qed ixxekkilna hi li għadna sajmin minn post xieraq fejn l-għaqdiet jiltaqgħu, jerfgħu ħwejjiġhom u li jkollhom librerija u arkivju aċċessibbli. Fir-rapport tagħna semmejna l-ħtieġa li jitwaqqaf Istitut għar-Riċerka u r-Riżorsi tal-Malti u fir-rapport tal-Bord għall-Ilsien Malti jissemma ċ-Ċentru Nazzjonali ta' l-Ilsien Malti:

> Istituzzjoni permanenti serja titlob bini li, waqt li jiffunzjona bħala bażi għax-xogħol tal-Kunsill Nazzjonali, iservi wkoll bħala simbolu materjali tal-lingwa u ta' l-istituzzjoni nnifisha. Dan qed ngħiduh għax il-lingwa hija fattur mill-identità tagħna li, għax mitkellma, spiss ma titqiesx kemm jixirqilha. Għalhekk bini xieraq f'post ċentrali jgħin ukoll għax isaħħaħ il-prestiġju ta' l-ilsien nazzjonali. Fl-aħħar mill-aħħar, dawn il-kundizzjonijiet diġà qed jitgawdew minn kulturi u ilsna oħra barranin fil-Belt tagħna stess.[19]

Aktar minn hekk fl-istess rapport jingħad li ċ-ċentru għandu jservi 'kemm ta' kwartieri tal-Kunsill Nazzjonali kif ukoll ta' ċentru ffrekwentat mill-membri ta' l-għaqdiet tal-Malti u nies oħra interessati.'[20] Iżda l-Gvern ixxaħħaħ u filwaqt li l-Kunsill tal-Malti kellu jinqeda biss permezz ta' uffiċċju fi Triq iz-Zekka, il-Belt, l-għaqdiet l-oħra għadhom jittewbu u jkollhom iserrħu rashom bil-għajnuna ta' xi ruħ tajba li tfornihom b'post fejn jiltaqgħu.[21]

---

fil-Malti sar fit-12 ta' April 2008, fil-Coastline Hotel, is-Salina.

19 *Strateġija għal-Lingwa Nazzjonali*, Ministeru ta' l-Edukazzjoni, 2001, 42.

20 Ibid., 43.

21 L-ewwel uffiċċju tal-KNM kien fin-numru 36, Triq iz-Zekka, Il-Belt. Illum jinsab fil-Ministeru ta' l-Edukazzjoni, il-Furjana.

Minn dawn il-paġni nirringrazzjaw u nawguraw minn qalbna lill-Kunsill Nazzjonali ta' l-Ilsien Malti tal-ħidma kollha li saret u tax-xogħol kollu li qed iwettaq biex ilsienna jimxi 'l quddiem u jidħol fl-oqsma kollha tal-ħajja Maltija. J'Alla l-ġebla li warrbu l-bennejja ssir il-ġebla tax-xewka.

* * *

Nhar il-21 ta' Novembru 2005 saret Laqgħa Ġenerali Straordinarja li għaliha attendew għadd ta' studenti universitarji b'ħeġġa u determinazzjoni li l-Malti jarawh jikber, jisseddaq u jieħu postu fl-oqsma kollha fil-ħajja Maltija. U bir-raġun, għax il-Malti għadu mhux ilsien nazzjonali kif xieraq li jkun, minkejja l-libsa uffiċjali li għandu fil-Kostituzzjoni tagħna u minkejja l-għarfien li kiseb mill-Unjoni Ewropea.

Ftit xhur wara, fis-26 ta' Jannar 2006 l-Għaqda għalqet 75 sena mit-twaqqif tagħha.[22] F'dik l-istess sena ħabat għeluq iċ-ċentinarju mit-twelid ta' Rużar Briffa, il-ko-fundatur tagħna, u bl-inizjattiva ta' l-Għaqda l-Maltapost ħarġet timbru postali fis-16 ta' Jannar, jum twelidu. Jum qabel, l-Għaqda organizzat korteo fiċ-ċimiterju ta' l-Addolorata sa fuq qabru u ftit ġimgħat wara, nhar it-22 ta' Frar 2006 – jum mewtu – lill-poeta kkommemorajnieh b'serata organizzata bejn l-Għaqda u l-Ministeru ta' l-Edukazzjoni, Żgħażagħ u Xogħol fis-Sala Robert Samut, il-Furjana.

Fl-1 ta' Marzu 2006 saret Laqgħa Ġenerali Straordinarja oħra din id-darba biex l-istatut jingħata bixra aħjar u aktar xierqa għal żminijietna. Fost oħrajn, l-Għaqda żżejnet b'emblema ġdida.

Ħidma importanti ħafna li saret mill-kumitat kienet il-bini ta' websajt ġdida, aċċessibbli u tassew vetrina għal kull min irid jikseb tagħrif fuq l-Għaqda u l-Malti. Il-websajt tagħna llum iżuruha numru kbir ta' studenti li jkunu qed jirriċerkaw

22 L-istazzjon TVM xandar il-programm *Tikka fuq...Rużar Briffa* dakinhar. L-Għaqda tal-Malti tat sehemha biex dan il-programm seta' jsir.

xi qasam jew ieħor tal-Malti. Bdejna noħorġu ċirkulari ġdida, din id-darba elettronika, bl-isem *ittrAħbar* biex inżommu lill-membri tagħna (u anke dawk li mhumiex imsieħba magħna) aġġornati bl-attivitajiet ta' l-Għaqda.

F'Marzu u April organizzajna t-taħditiet fis-sensiela *Il-Kotra u Jien.*[23] F'dawn it-taħditiet ħadu sehem uħud mill-aqwa esponenti tal-letteratura tagħna: Rev. Prof. Peter Serracino Inglott, Prof. Joe Friggieri, Prof. Joseph M. Brincat, Dr. Marco Galea, Dr. Charles Briffa, Dr. Rena Balzan, Frans Sammut, Achille Mizzi, Vincent Vella, Maria Grech Ganado, Alfred Buttigieg u Ġużè Stagno.

Nhar is-Sibt 27 ta' Mejju 2006 l-Għaqda tal-Malti nidiet il-ktieb *Frans Sammut Dwar The Da Vinci Code* fir-Radisson Baypoint Resort bis-sehem tal-Professur Peter Serracino Inglott, Dun Norbert Ellul-Vincenti u s-Sur Charles Flores. L-Għaqda nidiet ktieb ieħor nhar l-20 ta' Novembru 2006 – il-ktieb bil-poeżiji miġbura ta' Sir George Borg, *Viator Errans,* tnedija li saret bi sħab ma' l-Akkademja tal-Malti u l-Għaqda Poeti Maltin. It-tnedija, patronizzata mir-Rettur ta' l-Università saret fil-biblijoteka ta' l-Università, Tal-Qroqq.

Fis-27 ta' Ottubru 2006, inżamm l-appuntament ma' attività importanti li ssir kull sentejn: il-Konferenza Vassalli, din id-darba b'sejbiet ġodda fuq Missier l-Ilsien Malti mill-istoriku Karmenu Bonavia bis-sehem ta' Merga u l-Ġukulari Ensemble. Jumejn wara ħadna sehem fiċ-ċerimonja ta' Jum Dun Karm li saret fid-29 ta' Ottubru biswit il-mafkar fil-Furjana.

L-appuntament tagħna fil-Fiera tal-Ktieb ta' l-2006 kien mill-ġdid marbut ma' Mikiel Anton Vassalli bil-ktieb ta' Frans Sammut *Għajdun il-Għaqal, Kliem il-Għerf u Qwiel Maltin* – it-traduzzjoni tal-*Motti, Aforisimi e Proverbii Maltesi* (1828). Dan sar fis-17 ta' Novembru 2006 bis-sehem tal-Prim Imħallef

23 Saru tliet taħditiet fis-sensiela *Il-Kotra u Jien* f'dawn il-jiem: 22.03.2006, 28.03.2006 u 26.04.2006.

Emeritu Prof. Giuseppe Mifsud Bonnici u Prof. Manwel Mifsud flimkien mat-traduttur.

Matul is-sena 2006 tajna sehemna wkoll fil-ħruġ tas-CD ta' Walter Micallef, fil-Mafkar ta' Karmenu Vassallo u Patri Ġużè Delia u Thomas Pace ħa ħsieb il-verżjoni Maltija tal-websajt tal-Kunsill Studenti Università (KSU). Ħadna sehem ukoll fil-funeral ta' Ġużè Chetcuti, benefattur ta' l-Għaqda tagħna u ħabib intimu tal-ko-fundatur tagħna, Ġużè Bonnici. F'dan l-għadd qed jidher id-diskors ta' Marcel Zammit Marmarà li nstema' dakinhar tal-kxif tal-mafkar f'ġieħ Karmenu Vassallo u l-omelija ta' Mons. Victor Grech fil-funeral ta' Ġużè Chetcuti.

Fil-bidu tas-sena 2007 bdejna naħdmu għall-kommemorazzjoni ta' Ġużè Bonnici f'għeluq il-100 sena minn twelidu. It-tifkira tal-ko-fundatur tagħna bdiet sewwasew fl-14 ta' Awissu 2007 meta l-Bureau Filateliku tal-Maltapost ħareġ it-timbru postali f'ġieħu f'jum twelidu fuq inizjattiva kollha kemm hi tagħna. Ħsibna wkoll biex niġbru n-novelli kollha ta' Ġużè Bonnici li kienu baqgħu mxerrdin u nippubblikawhom mill-ġdid fi ktieb. Inġabru l-fondi meħtieġa u wara xhur sħaħ ta' ħidma bla waqfien, riċerka u konsultazzjoni saret it-tnedija tal-ktieb fit-18 ta' Novembru 2007 fil-Fiera tal-Ktieb, f'Dar il-Mediterran taħt il-patroċinju tal-Ministeru ta' l-Edukazzjoni, Żgħażagħ u Xogħol. Dan il-ktieb jinkludi wkoll studju tal-Prof. Oliver Friggieri u għall-ewwel darba qed tidher *Il-Miġnuna* – it-traduzzjoni tan-novella *La Pazza*, maqluba għall-Malti minn Dott. Mark A. Sammut.

L-Għaqda għamlet żjara ta' kortesija lill-President Emeritu, Sir Anthony Mamo li kien rikoverat f'Dar l-Arkati, Il-Mosta. Din saret fis-26 ta' Jannar 2007, f'jum it-twaqqif ta' l-Għaqda u fiha Sir Anthony Mamo għoġbu jaqsam magħna l-esperjenzi tiegħu fl-ewwel kumitat ma' Ġużè Bonnici u Rużar Briffa li flimkien ma' sħabhom waqqfu l-Għaqda tagħna 76 sena ilu.

* * *

Minn din il-ħarġa ħsibna li nagħtu libsa ġdida lir-rivista tagħna u l-kitbiet ikunu magħżula f'żewġ taqsimiet: kitbiet letterarji u kitbiet akkademiċi. Din il-ħarġa tiċċelebra ċ-ċentinarji li semmejna b'taħdita li saret mill-Prof. John Rizzo Naudi dwar il-karriera medika ta' Rużar Briffa nhar it-22 ta' Frar 2006 u l-istudju ta' Dr. Charles Briffa fuq *Lejn ix-Xemx*, l-aħħar rumanz li kiteb Ġużè Bonnici. Il-qarrejja jsibu wkoll kitba interessanti fuq Ġużeppi Pulis Montebello li flimkien ma' Franġisku Vella tana l-ewwel żewġ kotba kompletament bil-Malti. F'dawn il-folji għandna wkoll il-ġenesi tar-rumanz *It-Tfal Jiġu bil-Vapuri* mill-awtur stess. Prof. Oliver Friggieri jaqsam magħna x'wasslu jikteb rumanz li fil-wiċċ jidher sempliċi iżda fil-fatt jixtarr temi mill-aktar eżistenzjali.

It-taqsima letterarja tiftaħ b'dawk li nemmnu li huma l-aħħar poeżiji li baqgħu mxerrdin ta' Dun Karm, fosthom bl-Ingliż u aktarx l-unika poeżija tiegħu bl-Esperanto. Dawn jikkumplimentaw l-aħħar pubblikazzjoni tal-Prof. Oliver Friggieri b'rabta mal-poeta nazzjonali – il-ġabra sħiħa ta' poeżiji bit-Taljan, *Dun Karm – Le Poesie Italiane* (2007). Ix-xogħlijiet l-oħra li qed nippreżentaw huma xhieda ta' kontinwità minn ġenerazzjonijiet differenti.

JOSEPH P. BORG

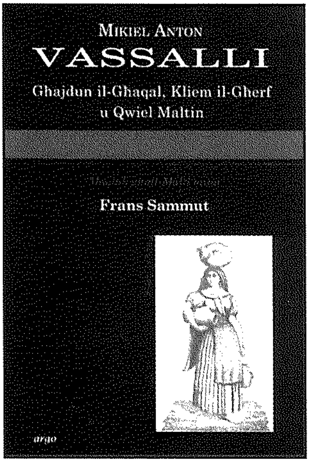

Għajdun il-Għaqal, Kliem il-Għerf u Qwiel Maltin ta' Mikiel Anton Vassalli (1828), maqlub għall-Malti minn Frans Sammut, b'daħla ta' Joseph P. Borg, imniedi mill-Għaqda tal-Malti – Università, bil-parteċipazzjoni tal-Professuri Manwel Mifsud u l-Prim Imħallef Emeritu Giuseppe Mifsud Bonnici, flimkien mat-traduttur, waqt il-Fiera tal-Ktieb, f'Novembru, 2006.